

Tidiga tecken på autism

SvenOlof Dahlgren

SvenOlof@huh.se

autismforum@sl.se
www.autismforum.se

Hur tidigt kan man ställa diagnosen autism och Aspergers syndrom?

- Vanligen ställs diagnosen autism mellan 4-5 års ålder (2001)
- Senaste svenska undersökningen (1990) visar ungefär samma förhållande
- Finns dock en relativt gemensam syn att diagnosen autism går att ställa innan barnet fyllt tre år
- Har endast hittat en artikel (2005) om tidig diagnostik på Aspergers syndrom där författarna drar slutsatsen att det sannolikt endast i undantagsfall går att ställa diagnosen före tre år

Hur säker är en diagnos som ställs innan barnet fyllt 3 år?

- Mellan 1995 – 2003 har fyra studier publicerats med syfte att studera hur säker diagnosen autism var
- Diagnoserna ställdes då barnet var mellan 2-2.5 års ålder uppföljning runt fyra år (mellan 45.3 till 50 månaders ålder)
- För total 57 barn av 65 (87%) var diagnosen stabil

Hur säker är en diagnos som ställs innan barnet fyllt 3 år

- Finns en studie i Sverige gjord på 28 barn (1990) som remitterats för utredning om autism
- Samtliga barn var under 3 år
- 21 barn (75%) fick diagnosen autism
- För 20 barn var diagnosen autism stabil (mellan 6 – 140 månader senare)

Hur säker är en diagnos som ställs innan barnet fyllt 3 år

Slutsats

- Man kan ställa diagnosen autism före barnets tredje födelsedag
- Diagnosen är relativt stabil

Hur säker är en diagnos som ställs innan barnet fyllt 3 år

Men

- Diagnosen bör följas upp då det finns risk för överdiagnostisering
- Man bör även följa upp barn i riskzonen. I samtliga studier finns barn som inte fått diagnosen autism vid första tillfället men som fått diagnosen vid det andra (en del har fått andra liknande diagnoser som t.ex. atypisk autism, andra ingen diagnos)

Hur säker är en diagnos som ställs innan barnet fyllt 3 år Aspergers syndrom

- Endast en studie (enligt litt. sökning dec. 2005).
- Författarna drar slutsatsen att det är mycket osäkert
- Sannolikt kan man först ställa denna diagnos då barnet börjar skolan
- Däremot kan barnet upptäckas tidigt och eventuellt få andra diagnoser t.ex. atypisk autism alternativt genomgripande störning i utvecklingen utan närmare specifikation men även DAMP/ADHD är vanligt som första diagnos

Varför ska man ställa diagnos tidigt i barnets liv?

- Minimera eller tom hindra att barn med autism utvecklar problembeteenden
- Underlätta för föräldrar och syskon
- Tillgång tidigt till samhällets insatser
- Finns positiva resultat från olika specialiserade verksamheter för barn som upptäckts tidigt
- Finns däremot inga studier som visar att tidigt insatt habilitering skulle få positiva konsekvenser i vuxenlivet däremot är det sannolikt

Tidiga tecken på autism

- Finns relativt få studier på tidiga tecken och autism (1989-2000, 10 studier)
- Sex studier använde olika frågeformulär (2 studier använde samma formulär en retrospektiv och en prospektiv)
- Fyra använde videofilmer på barnen innan diagnos ställdes

Tidiga tecken på autism

- De flesta studier har funnit avvikelser inom de tre för diagnosen autism nödvändiga symtomområden
 - *Nedsatt förmåga till social interaktion (10/10)*
 - Fåtal sociala kontakter
 - Avvikelser i sociala kontakter
 - Trivs bäst ensam
 - Dålig ögonkontakt
 - Försöker inte dela med sig av sitt intresse

Tidiga tecken på autism

- *Nedsatt förmåga till kommunikation (8/10)*
 - Lystrar inte till sitt namn
 - Tar inte efter (imiterar) föräldrar eller barn
 - Försöker inte få någon vuxen uppmärksam på intressanta objekt genom att peka
 - Tittar inte på de objekt de vuxna pekar på som finns inom barnets räckvidd

Tidiga tecken på autism

- *Påtaglig inskränkt repertoar av aktiviteter och intressen (9/10)*
 - Leker endast med hårda objekt
 - Annorlunda lek i jämförelse med jämnåriga
 - Stereotyp beteende t.ex. leker på ett och samma sätt hela tiden

Tidiga tecken på autism

- Annorlunda sensorik (9/10)
 - Reagerar inte på plötsliga ljud
 - Förefaller inte reagera på kyla
 - Älskar att bli kittlad
 - Misstanke om hörselskada

Tidiga tecken på autism

"Högrisk"-tecken vid 18 månaders ålder

- Lystrar inte till sitt namn
- Avsaknad av svar på ögonkontakt
- Avsaknad av pekning
- Avsaknad av enkel låtsaslek

MEN

- Finns barn som kan uppvisa samma tecken utan att ha någon funktionsnedsättning
- Finns barn med andra diagnoser som kan uppvisa samma tecken (t.ex. MR – barnet föreföll isolerad från omvärlden; svårigheter att imitera rörelser; barnet leker inte som andra barn)
- Finns ingen entydig bild utifrån forskningen

Dessutom

- Ofta förefaller det som om barn med autism har olika förmågor men använder det i mindre utsträckning än andra jämnåriga barn

Diagnoskriterierna i förhållande till ålder

- Många av diagnoskriterierna är svåra att använda på små barn (t.ex.):
 - Oförmåga att utveckla kamratrelationer på ett åldersadekvat sätt
 - Påtagligt onormalt tal till form och innehåll
 - Oflexibelt bunden till speciella, ofunktionella rutiner eller ritualer

Dessutom

- Barnets beteende ska jämföras med vad man kan förvänta sig av ett barn med den aktuella mentala åldern
- Kan man förklara beteenden utifrån något annat problem/funktionsnedsättning (t.ex. blindhet)
- Olika metoder t.ex. ADI-R kan inte användas för barn med en mental ålder under 18 månader – stor risk för överdiagnostisering

Dessutom

- Risk för underdiagnostisering på barn runt två år med relativt hög intelligens om man använder ADI-R
- Finns forskning som tyder på att vissa beteenden framförallt inom området "Påtaglig inskränkt repertoar av aktiviteter och intressen" utvecklas först efter tre års ålder

Avslutningsvis

- Det finns flera "varningsflaggor" för autism hos små barn
- Men om ett barn uppvisar dessa innebär det **INTE** att barnet med nödvändighet har autism
- Det går att ställa diagnosen autism innan barnet fyllt tre år
- Ju tidigare diagnos desto osäkrare är diagnosen

Avslutningsvis

- Kliniska iakttagelser/observationer är avsevärt bättre än olika formulär när det gäller små barn
- Uppföljning nödvändig vid tidig diagnostik
- Symtom på autism kan vara svåra att upptäcka på barn under tre år pga kriteriernas utformning samt att vissa beteenden accentueras först efter tre års ålder

Avslutningsvis

- Aspergers syndrom svårt att upptäcka hos små barn
- Sannolikt är det framförallt motoriska problem som visar sig först
- En säker diagnos kan sannolikt inte ställas före skolåldern

Autistiskt syndrom DSM-IV-TR

- A. Minst sex kriterier skall vara uppfyllda varav 2 från (1) ett vardera från (2) och (3).
- B. Debut före tre års ålder inom minst ett av följande områden: social interaktion, kommunikativt språk eller rollekar och fantasilekar.
- C. Störningen förklaras inte bättre av diagnoserna Retts syndrom eller desintegrativ psykos.

Autism DSM-IV-TR

(1) Kvalitativt nedsatt förmåga att interagera socialt (minst 2)

- påtagligt bristande förmåga att använda varierande icke-verbala uttryck såsom ögonkontakt, ansiktsuttryck, kroppshållning och gester som ett led i den sociala interaktionen
- oförmåga att etablera kamratrelationer som är adekvata för utvecklingsnivån
- brist på spontan vilja att dela glädje, intressen eller aktiviteter med andra (t ex visar inte, tar inte med sig eller uppmärksammar inte andra på sådant som är av intresse)
- brist på social eller emotionell ömsesidighet

Autism DSM-IV-TR

(2) kvalitativt nedsatt förmåga att kommunicera

- försenad talutveckling eller talar inte alls (gör inga försök att kompensera för detta via andra kommunikationssätt, t ex gester eller pantomim)
- hos personer med adekvat utvecklad talförmåga en påtagligt nedsatt förmåga att inleda eller upprätthålla samtal med andra
- stereotyp tal med många upprepningar eller idiosynkratiskt språk
- brist på varierad, spontan låtsaslek eller socialt imitativt lekbeteende som är adekvat för utvecklingsnivån

Autism DSM-IV-TR

(3) begränsade, repetitiva och stereotypa mönster i beteende, aktiviteter och intressen

- omfattande fixering vid ett eller flera stereotypa och begränsade intressen som är abnorma i intensitet eller fokusering
- oflexibel fixering vid specifika, oändamålsenliga rutiner eller ritualer
- stereotypa och upprepade motoriska manér (t ex vifta eller vrida händerna eller fingrarna, komplicerade rörelser med hela kroppen)
- (d) enträgen fascination inför delar av saker

Aspergers syndrom DSM-IV-TR

(1) Kvalitativt nedsatt förmåga att interagera socialt (minst 2)

- påtagligt bristande förmåga att använda varierande icke-verbala uttryck såsom ögonkontakt, ansiktsuttryck, kroppshållning och gester som ett led i den sociala interaktionen
- oförmåga att etablera kamratrelationer som är adekvata för utvecklingsnivån
- brist på spontan vilja att dela glädje, intressen eller aktiviteter med andra (t ex visar inte, tar inte med sig eller uppmärksammar inte andra på sådant som är av intresse)
- brist på social eller emotionell ömsesidighet

Aspergers syndrom DSM-IV-TR

(3) begränsade, repetitiva och stereotypa mönster i beteende, aktiviteter och intressen

- omfattande fixering vid ett eller flera stereotypa och begränsade intressen som är abnorma i intensitet eller fokusering
- oflexibel fixering vid specifika, oändamålsenliga rutiner eller ritualer
- stereotypa och upprepade motoriska manér (t ex vifta eller vrida händerna eller fingrarna, komplicerade rörelser med hela kroppen)
- enträgen fascination inför delar av saker

Aspergers syndrom

- Störningen innebär avsevärt nedsatt förmåga socialt, yrkesmässigt eller inom andra väsentliga livsområden
- Ingen påtaglig allmän språkförsening, använde ord vid 2 års ålder och kommunikativa fraser vid tre års ålder
- Ingen påtaglig försening i kognitiv utveckling, eller i utvecklingen av vardagligt fungerande och anpassning (annat än vad gäller social interaktion), eller vad gäller nyfikenhet på omgivningen (ex. på barn)
- Tillståndet överensstämmer inte med annan specifik genomgripande utvecklingsstörning eller med schizofreni.